

Голові спеціалізованої вченої ради ДФ 20.051.141
із правом проведення разового захисту дисертації
на здобуття ступеня доктора філософії з галузі
знань 28 «Публічне управління та
адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне
управління та адміністрування», доктору наук з
державного управління, професору, професору
кафедри публічного управління та
адміністрування Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника
Сурай Інні Геннадіївні

РЕЦЕНЗІЯ

Жук Ольги Іванівни
на дисертаційну роботу
Хом'яка Івана Васильовича

на тему: “Підвищення ефективності публічного управління територіальними громадами в умовах невизначеності”, представлену до публічного захисту у спеціалізовану вчену раду ДФ 20.051.141 Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

В умовах сьогодення, що характеризуються воєнними діями, політичною та соціально-економічною нестабільністю, розвиток територіальних громад набуває особливого значення. Ефективне публічне управління в умовах невизначеності стає важливим фактором для забезпечення інституційної спроможності громад, їх адаптації до змін, підтримки належного рівня життєдіяльності населення та їх розвитку.

Враховуючи зміни у сфері публічного управління в Україні, що зумовлені як внутрішніми реформами, так і зовнішніми викликами, постає необхідність у пошуку нових, ефективних механізмів управління розвитком територіальних громад. Повномасштабна війна, посилила вже існуючі ризики та невизначеності, спричинені адміністративно-територіальною реформою, процесами децентралізації, економічною нестабільністю та демографічним спадом у низці регіонів.

Проблематика підвищення ефективності публічного управління територіальними громадами в умовах невизначеності є надзвичайно актуальною та має практичну цінність, оскільки сприяє виробленню нових управлінських підходів, зміцненню інституційної спроможності громад та створенню передумов для їх сталого розвитку.

Дисертаційне дослідження здійснюється в межах науково-дослідної теми Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника:

«Теоретико-методологічні та прикладні засади розробленні і функціонування інноваційних механізмів публічного управління та адміністрування» (номер державної реєстрації 0120U100494).

Ступінь обґрунтованості й достовірність основних наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих в дисертації.

Дисертаційна робота виконана на належному теоретичному та прикладному рівні. Логічна структура дослідження, послідовність викладу матеріалу та відповідність сформульованих висновків поставленим завданням свідчать про обґрунтованість наукових положень і рекомендацій. Автором чітко визначено мету, обґрунтовано актуальність теми, логічно пов'язано завдання з положеннями наукової новизни, що забезпечує цілісність дослідження. Застосування комплексу загальнонаукових і спеціальних методів дослідження дозволило дисертанту обґрунтувати наукові положення, висновки і рекомендації, що відзначаються належним рівнем достовірності.

Актуальність та новизна результатів дисертації підтверджується їх представленням на науково-практичних конференціях різного рівня, а також їх практичним застосуванням, підтвердженням відповідними довідками про впровадження.

У першому розділі дисертаційної роботи досліджено понятійно-категоріальний апарат, що становить теоретичне підґрунтя дослідження. Зокрема, розкрито сутність зміст ключових понять: «територіальна громада», «система управління територіальної громади» «публічне управління територіальними громадами в умовах демократизації», «невизначеність», «публічне управління територіальними громадами в умовах невизначеності», «ефективність публічного управління територіальними громадами». Визначено ключові показники для оцінки ефективності публічного управління територіальними громадами. Окрему приділено увагу системі публічного управління територіальними громадами в контексті цього представлено структурно-функціональну модель системи публічного управління ТГ за такими блоками: нормативно-правовий, структурно-елементний управлінський, діяльнісно-продуктивний (функціонал управління), блок керованих об'єктів та суб'єктів публічного управління громадами.

Проаналізовано різні види невизначеності, а також виокремлено основні чинники, що знижують ефективність прийняття управлінських рішень. Систематизовано виклики та стратегії реагування на невизначеність у VUCA-світі та основні характеристики умов невизначеності. Також запропоновано складові підвищення ефективності публічного управління територіальними громадами

У другому розділі дисертаційної роботи проаналізовано ефективність публічного управління територіальними громадами в умовах невизначеності. Визначено ключові проблеми, ризики та резерви управління, розроблено методику оцінювання ефективності в умовах нестабільності. Проведено аналіз стану управління в Калуській ТГ на основі розроблених критеріїв. Встановлено

найбільш уразливі аспекти управління. Висвітлено вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на якість управлінських рішень у кризових ситуаціях.

У третьому розділі запропоновано стратегії підвищення ефективності управління та управління ризиками, що враховують різні аспекти управління. Розроблено стандарти управління соціально-економічною та екологічною ефективністю, а також комплексну систему оцінки публічного управління в умовах невизначеності. Запропоновано моделі адаптивного управління, запобігання ризикам, участі зацікавлених сторін та генерації ефективних управлінських рішень на основі карти ризиків.

Визначено важливість інтеграції економічної, соціальної та екологічної ефективності для комплексної оцінки управлінських процесів. Розроблено індивідуалізовані дорожні карти модернізації органів місцевого самоврядування з акцентом на організаційне, ресурсне забезпечення та впровадження інноваційних технологій. Особливу роль відведено проєктному офісу як інструменту підвищення якості проєктної діяльності та стандартизації управлінських процесів. Запропоновано системні заходи з управління ризиками, зокрема розробку превентивних заходів, моніторинг, контроль за виконанням законодавства, підвищення стійкості через інвестиції, інновації та координацію між органами влади й партнерами, а також створення міжсекторних і міжнародних партнерств для ефективного реагування на виклики.

Достовірність та наукова новизна отриманих результатів дисертаційного дослідження.

У дисертації наукова новизна визначається такими положеннями:

Удосконалено:

- організаційно-методичні підходи до формування стратегічних напрямів підвищення ефективності публічного управління територіальними громадами в умовах невизначеності шляхом розробки концептуальних моделей адаптивного управління, запобігання, залучення зацікавлених сторін і генерації ефективних рішень на основі карти ризиків;
- методику оцінювання ефективності публічного управління територіальними громадами в умовах невизначеності, що охоплює фінансову, ресурсну, економічну, управлінську та соціальну складові, із поділом на стратегічний та оперативний рівні оцінки;
- методичні підходи до управління ризиками, які враховують структурування ризиків, використання управлінських ресурсів, вплив зовнішніх чинників і потенціал громад, із розробкою карти ризиків для формування ефективного публічного управління територіальними громадами в умовах невизначеності;
- принципи та підходи формування стандартів управління соціально-економічною та екологічною ефективністю, що базуються на взаємозв'язку складових ефективності публічного управління, з урахуванням якості послуг, екологічної безпеки, соціальних програм, захисту інтересів мешканців і сталого розвитку територіальних громад.

Набули подальшого розвитку:

- класифікація ознак публічного управління територіальними громадами в умовах невизначеності через виокремлення зовнішніх і внутрішніх чинників. До зовнішніх належать глобальні та національні ризики, зокрема зміни законодавства, війна, демографічні виклики, економічна нестабільність, екологічні катаклізми. До внутрішніх – соціально-економічні проблеми, неефективне управління, інфраструктурні й природні загрози в межах самої громади. Удосконалено методичні підходи до класифікації цих чинників та виявлення потенціалу для підвищення ефективності управління.

пропозиції щодо удосконалення ефективності публічного управління територіальними громадами шляхом впровадження системних дій з управління ризиками: *впровадження механізмів контролю за виконанням законодавства, що стосується управління ризиками та відновленням; розробка заходів, що спрямовані на підвищення стійкості; удосконалення механізмів координації між органами влади та партнерами для ефективного реагування на військові загрози; створення міжсекторних партнерств та міжнародних партнерських проєктів; впровадження інноваційних механізмів публічного маркетингу як потужного інструменту для контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування, сприяння залученню громадськості до процесів прийняття рішень та підвищення рівня позитивного сприйняття влади.*

Положення наукової новизни відзначаються чіткістю формулювань та має високий ступінь наукового обґрунтування.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях.

Основні положення дисертаційного дослідження знайшли відображення у 12 наукових публікаціях, серед яких 6 статей у наукових фахових виданнях, 1 стаття в іншому науковому журналі, а також 5 публікацій присвячені апробації результатів дослідження.

Тематика опублікованих праць узгоджується з предметом дисертації, розкриває її зміст, підкреслює наукову новизну та прикладне значення отриманих результатів.

Отримані наукові результати пройшли належну апробацію на науково-практичних конференціях різних рівнів. Анотація та виклад основних положень дисертації повністю взаємоузгоджені.

Оцінка оформлення та змісту дисертації.

Дисертацію оформлено згідно вимог МОН України. Дисертаційна робота включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел і додатки. Загальний обсяг роботи становить 351 сторінку, обсяг основного тексту 208 сторінок, з яких 35 рисунків, 8 таблиць та 19 додатків. Список використаних джерел налічує 265 найменувань.

Зміст дисертаційної роботи повністю відповідає обраній темі дослідження, розкриває її мету, завдання, наукову новизну та практичне значення. Матеріал подано у послідовній, зрозумілій та аргументованій формі, що забезпечує високий науковий рівень дослідження.

Практичне значення одержаних результатів дослідження.

У дисертаційному дослідженні розроблено й обґрунтовано теоретичні засади та практичні підходи до підвищення ефективності публічного управління територіальними громадами в умовах невизначеності

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання сформульованих у дисертації теоретико-прикладних положень, висновків і рекомендацій для підвищення ефективності системи публічного управління на місцевому рівні. Напрацьовані автором результати можуть бути використані як у діяльності органів місцевого самоврядування, так і в освітньому процесі для підготовки фахівців з публічного управління.

Дискусійні положення щодо змісту дисертаційної роботи.

В цілому, позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, необхідно водночас звернути увагу на деякі дискусійні положення.

1. Робота б значно виграла, якщо б автор запропонував законодавчі ініціативи у впровадженні інструментів підвищення ефективності публічного управління територіальними громадами, які зафіксовані в законі про засади адміністративно територіального устрою чи про державно-регіональну політику.
2. Варто було б провести більш детальний аналіз існуючих методик оцінювання ефективності територіальних громад. Зокрема цікавим є досвід Програми USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE). За яким, першими індикаторами оцінки ефективності органів місцевого самоврядування є три послуги: поводження із твердими побутовими відходами, постачання питної води та шкільна освіта.
3. Наведені та проаналізовані результати оцінювання ефективності публічного управління територіальними громадами доцільно було б порівняти не лише в межах області, а й між областями України. Це б засвідчило б можливості реалізації розробленої методики оцінки ефективності публічного управління територіальними громадами як основи їх рейтингування/бенчмаркування.
4. Фінансова та ресурсна стійкість територіальних громад значно залежить від здійснення закупівельної політики. Доцільно було б провести порівняльний аналіз закупівельної діяльності в межах територіальних громад.

Однак, дискусійні положення, що були висловлені, не знижують наукової та практичної цінності даного наукового дослідження, та мають рекомендаційний характер.

Загальний висновок на дисертаційну роботу

Дисертаційна робота Хом'яка Івана Васильовича є цілісним, завершеним та самостійним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему. У роботі представлені результати, що мають вагому наукову новизну та практичну значущість. Дисертаційне дослідження підготовлено на високому науковому рівні, виклад матеріалу є послідовним, логічно структурованим та взаємопов'язаним. Наукові положення, висновки й рекомендації, винесені на захист, є результатом самостійної роботи дисертанта. При написанні дисертаційного дослідження автор дотримується принципів академічної доброчесності.

Враховуючи актуальність, новизну, обґрунтованість і достовірність отриманих наукових результатів, а також значну практичну цінність сформульованих положень і висновків, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Хом'яка Івана Васильовича на тему «Підвищення ефективності публічного управління територіальними громадами в умовах невизначеності» за змістом відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», вимогам до оформлення дисертацій згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. №40 (зі змінами) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 (зі змінами), а її автор Хом'як Іван Васильович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

Рецензент

завідувач кафедри публічного управління
та адміністрування факультету управління
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
кандидат економічних наук, доцент

Ольга ЖУК